

Rapport

Rapport over een klacht over het regionale politiekorps Noord-Holland Noord te Alkmaar, thans de regionale politie-eenheid Noord-Nederland.

Datum: 18 februari 2013

Rapportnummer: 2013/0011

Algemeen

Verzoeker reed op 8 maart 2011 omstreeks 10.00 uur op de snelweg A9. Op enig moment werd hij ingehaald door een motoragent, die hem liet weten dat hij moest volgen. In de buurt van het AZ stadion werd verzoeker door deze motoragent staande gehouden. Direct ontstond er een stevige discussie tussen beide mannen. Omdat verzoeker geen geldig legitimatiebewijs bij zich had, werd hij aangehouden (en daarbij beetgepakt), overgebracht naar het politiebureau en ingesloten. Na enige tijd is de politie met toestemming van verzoeker uit verzoekers auto een kopie van zijn rijbewijs gaan halen, evenals bankpassen etc. Na verificatie van de persoonsgegevens werd verzoeker, twee uur na aankomst op het bureau, in vrijheid gesteld en door de politie teruggebracht naar zijn auto.

Verzoeker diende op 19 mei 2011 een klacht in over het geweldgebruik en machtsmisbruik. Verzoeker betoogt namelijk dat hij tegen de motoragent op straat al had gezegd dat hij wel een kopie van zijn rijbewijs bij zich had, maar volgens de motoragent was dat niet rechtsgeldig. Dit terwijl later op het bureau wel genoeg werd genomen met de kopie. Ook klaagde verzoeker over het ontbreken van productinformatie op de verpakking van de boterhammen die hij in de cel had gekregen en over de lage temperatuur in de cel. Alle vier de klachten van verzoeker werden na een hoorzitting bij de klachtencommissie door de korpsbeheerder op 7 december 2011 ongegrond verklaard. Voor verzoeker was het een principiële kwestie. Hij vroeg de Nationale ombudsman zijn klachten te onderzoeken. De Nationale ombudsman stelde op 5 juni 2011 een onderzoek in naar de klacht, uitgaande van de volgende klachtformulering:

Klachtformulering

Verzoeker klaagt over machtsmisbruik door een politieambtenaar op 8 maart 2011. Dit machtsmisbruik bestond uit het eerst niet toelaten van een kopie van zijn rijbewijs ter identificatie terwijl dit later, nadat hij aangehouden en overgebracht was naar het politiebureau, wel voldoende bleek te zijn voor een afdoende identificatie. Ook klaagt verzoeker er over dat hij is vastgepakt door de betrokken politieambtenaar.

Standpunt verzoeker

Verzoeker was op de bewuste ochtend onderweg naar een klant. Hij had haast en reed wat harder dan de toegestane maximum snelheid. Op een zeker moment zag hij achter

zich één koplamp opdoemen. Verzoeker minderde snelheid en ging op de rechterbaan rijden. Een politieman (hierna politieambtenaar X) op een motor kwam naast hem rijden. Vervolgens perste de bestuurder zijn motor tussen de auto van verzoeker en de auto die voor hem reed. Verzoeker vond dit een gevaarlijke manoeuvre, want de ruimte tussen de twee auto's was krap. Het bordje 'stop politie' kwam tevoorschijn. Hij is achter de motoragent aangereden, de snelweg af. In de buurt van het AZ stadion reed de agent over de vluchtstrook door rood. Verzoeker besloot te wachten op de rijbaan. Druk gebarend maakte de motoragent, die inmiddels was afgestapt en zijn helm had afgedaan, duidelijk dat hij moest doorrijden. Toen verzoeker bij de motoragent was gestopt begon deze meteen een tirade richting verzoeker. Waarom hij hem niet gevolgd was en dat hij veel te snel gereden had en dat hij daarvoor een bekeuring kreeg. Vervolgens ontstond er een discussie, omdat de motoragent volgens verzoeker nooit had kunnen zien hoe snel hij op de A9 had gereden. Verzoeker erkent dat hij in de discussie niet vriendelijk is geweest richting X, maar daar moet X als politieman tegen kunnen, aldus verzoeker.

Verzoeker moest vervolgens zijn rij- en kentekenpapieren laten zien. Verzoeker overhandigde X zijn kentekenbewijs, maar kon zijn rijbewijs niet tonen. Verzoeker was kort daarvoor teruggekomen van wintersport. Zijn rijbewijs zat nog ergens bij de vakantiespullen. Volgens verzoeker heeft hij direct na zijn staande houding tegen X gezegd dat er een kopie van zijn kenteken- en legitimatiebewijs in het handschoenenkastje van zijn auto lag en dat hij bankpassen, creditcards etc. bij zich had waarop zijn naam stond. 'Die zijn niet rechtsgeldig', zei X, aldus verzoeker, 'dus bij deze bent u aangehouden. Op het bureau kunt u afkoelen'. Volgens verzoeker zei X dit op een manier alsof hij er genoeg aan beleefde.

Omdat verzoeker door de aanhouding zijn afspraak van die ochtend zou mislopen, draaide verzoeker, die inmiddels was uitgestapt, zich op straat om en liep van X weg om de afspraak af te bellen. Die riep daarop meteen 'halt, u bent aangehouden'. Verzoeker zei tegen X dat hij niet zo kinderachtig moest doen, hij mocht toch wel een telefoontje plegen? X zei dat hij dat later maar moest doen. Verzoeker ging verder met bellen, maar toen hij zich weer omdraaide, greep X hem bij de borst. Dit ging voor verzoeker te ver. Hij was bijna in staat om X een stevige uithaal te geven, maar hij kon zich nog beheersen. Door ter plaatse gekomen politiemensen werd hij vervolgens overgebracht naar het politiebureau. Op het bureau sprak verzoeker eerst met een dame van de recherche en daarna met de hulpofficier van justitie. De eerste vroeg of hij zich kon identificeren. Dat kon verzoeker niet. Wel vertelde hij wat hij al tegen X op straat had gezegd, namelijk dat hij een kopie van zijn legitimatiebewijs in de auto had liggen en dat hij met bankpassen, visitekaartjes etc. kon bevestigen wie hij opgaf te zijn. Verzoeker moest zijn vrouw maar bellen dat die zijn originele ID-bewijs kwam brengen. Vervolgens kwam de hulpofficier van justitie. Verzoeker heeft hem hetzelfde verhaal verteld. Na twee uur kwam de politie vragen of hij toestemming wilde geven dat ze in zijn auto zouden kijken naar de kopieën. Nadat de politie de gegevens in zijn auto had geverifieerd, werd verzoeker in vrijheid gesteld en door

de politie teruggebracht naar zijn auto. Wat verzoeker met name steekt, is dat er aanvankelijk noch door de betrokken politieambtenaar op straat, noch door de dame van de recherche en de hulpofficier van justitie op het bureau genoeg werd genomen met een kopie van zijn rijbewijs, terwijl dat er na een verblijf van twee uur in een politiecel wel genoeg mee werd genomen. Verzoeker vindt het ongehoord dat de politie nu op alle mogelijke manieren probeert een draai te geven aan de waarheid. Ja, hij was vervelend en ja, hij had te snel gereden, maar de motoragent probeerde puur zijn gram te halen voor het gedrag van verzoeker.

Verzoeker liet verder nog weten dat hij tegen de opgelegde boete voor de snelheidsovertreding bezwaar heeft gemaakt, maar dat dit bezwaar is afgewezen. Verzoeker heeft de boete daarop betaald.

Standpunt politie Noord-Holland Noord

Verklaring politieambtenaar X

In het kader van het onderzoek van de Nationale ombudsman werd politieambtenaar X een verklaring afgenomen. Gecombineerd met zijn verklaring tijdens de interne klachtbehandeling verklaarde X samengevat en voor zover van belang het volgende:

Op 8 maart 2011 reed X op de snelweg A9, in het kader van de algemene surveillance. Op het stuk waar hij verzoeker trof, waren wegwerkzaamheden. De maximumsnelheid was daar aangepast. X, die achter een auto reed, zag dat verzoeker die daar weer voor reed op hen uitliep. De auto voor verzoeker reed al veel te hard, dus verzoeker moet nog harder gereden hebben. Nadat X was bijgetrokken heeft hij een stopteken gegeven. Verzoeker probeerde hem plotseling rechts in te halen, waardoor ze elkaar bijna raakten en X niet naar rechts kon. Door terug te schakelen en gas te geven, kon X verzoeker nog ontwijken en voor diens auto komen. Verzoeker reed daarna gevaarlijk dicht op X. X gebaarde verzoeker daarom afstand te houden. In de buurt van het AZ stadion reed X over de vluchtstrook door rood licht. Verzoeker bleef staan, waarop X hem een aantal maal liet weten door te rijden. Uiteindelijk trok verzoeker met piepende banden op, kwam hard op X afrijden, remde hard en stopte bij X. Verzoeker stapte uit en begon meteen vreselijk te tieren. Hij deed enorm kleinerend richting X. Dat hij, motoragentje, gewoon boeven moest gaan vangen. X was verbaasd dat juist verzoeker zo boos was. Hij was immers degene geweest die te hard had gereden, en hem bijna omver had gereden. Verzoeker bleef echter provoceren en kleineren. Ook ontkende hij dat hij te hard had gereden.

Toen X verzoeker om zijn rij- en kentekenbewijs vroeg, liet verzoeker weten dat hij niets bij zich had waar zijn naam op stond. X moest het allemaal maar uitzoeken. X ontkent met klem dat verzoeker heeft aangegeven dat hij een kopie van zijn rijbewijs bij zich had. Ook

heeft X gevraagd of verzoeker iets anders bij zich had waar zijn naam op stond, maar ook daar wilde verzoeker niet aan meewerken. Als verzoeker dit wel had gegeven, dan had X daar genoeg mee genomen. X zat ook niet te wachten op een aanhouding, dan zit hij weer een paar uur binnen. Volgens X heeft hij geprobeerd met verzoeker mee te denken, maar verzoeker bood alleen maar weerstand en weigerde elke medewerking. Op een gegeven moment houdt het op. X heeft verzoeker daarop meegedeeld dat hij was aangehouden. Intussen was er een toevallig passerende collega gestopt, toen deze zag dat verzoeker tegen X aan het schreeuwen was en agressief aan het gebaren was. Verzoeker wilde bij deze collega achter in de auto stappen. X zei tegen verzoeker dat er een andere auto zou komen om hem naar het bureau te brengen. Verzoeker liep toen al bellend en boos richting de snelweg. X wilde dit voorkomen en heeft verzoeker bij zijn arm gepakt en hem op een veilige plek gezet. X had het idee dat verzoeker hem wel eens zou kunnen gaan slaan en was op zijn hoede. X had verzoeker in de boeien kunnen zetten, maar heeft daarvan afgezien.

De klacht over machtsmisbruik vindt X onterecht. Als hij had gewild, had hij verzoeker meerdere bekeuringen kunnen geven, maar om de schijn van partijdigheid te voorkomen heeft hij dit juist niet gedaan en hem alleen voor de snelheidsovertreding een bekeuring aangezegd. Pas op het bureau, in het gesprek met de hulpofficier van justitie, kwam verzoeker met het verhaal dat hij een kopie van een legitimatiebewijs in zijn auto had liggen. X is toen samen met een collega naar de auto van verzoeker gegaan om de kopie en een bankpas uit de auto te halen. Uit coulance is daar genoeg mee genomen, mede gezien het gepleegde feit. Wettelijk gezien had meneer zich echter met een origineel ID-bewijs moeten kunnen legitimeren.

Inhoud relevante processen-verbaal en mutaties

In het kader van het onderzoek verstrekte de politie relevante processen-verbaal en een mutatierapport. Voor zover van belang heeft X daarin het volgende vermeld:

Nadat X verzoeker had staande gehouden, vroeg hij hem om zijn rijbewijs. Dit kon verzoeker niet tonen. Een ander legitimatiebewijs kon verzoeker ook niet tonen. Verzoeker bleef maar tekeer gaan en kwam zeer kleinerend over. X was maar zielig en verzoeker aan het pesten, terwijl de inbrekers aan het inbreken waren. Verzoeker was zeer recalcitrant op straat. Hij bleef maar schreeuwen, ondanks dat X hem meermalen verzocht rustig te worden. Tevens schreeuwde verzoeker in de portosleutel toen X aan het praten was met de meldkamer, waardoor het gesprek onmogelijk werd gemaakt. Uiteindelijk verzoeker aangehouden voor de Wet ID, omdat X enkele bekeuringen wilde uitschrijven en X daarvoor een ID-bewijs nodig had. De auto ter plaatse achtergelaten. Verzoeker weigerde zijn spullen eruit te halen. Op het bureau was verzoeker zeer recalcitrant. Uiteindelijk bleek hij een kopie van zijn legitimatie in het dashboardkastje van zijn auto te hebben. Dit plus het nummer van zijn bankpas zijn gebruikt voor de bon. Daarop is verzoeker heengezonden.

Vragen van de Nationale ombudsman aan de politie

De Nationale ombudsman vroeg de politie naar de gebruikelijke procedure als een politieambtenaar een bekeuring wil uitschrijven en de betrokkene geen geldig ID-bewijs bij zich heeft. Ook vroeg de Nationale ombudsman hoe de procedure ter vaststelling van de identiteit verloopt, als iemand niet in de gelegenheid is om een geldig ID-bewijs te overleggen.

De politie liet daarop weten dat wanneer iemand een verkeersovertreding begaat, deze persoon door de politie mag worden staande gehouden. De persoon is verplicht om zijn persoonsgegevens over te leggen, als daarom wordt gevraagd. Als de persoon dit weigert, of aan het verzoek niet kan voldoen, is hij strafbaar en mag de politie hem aanhouden. In de aanwijzing uitgebreide identificatieplicht van het College van procureurs-generaal zijn ook opportuniteitsoverwegingen opgenomen. Van de in de aanwijzing genoemde gevallen was in dit geval geen sprake. De betrokken politieambtenaar heeft verklaard dat hij ter plaatse genoeg had genomen met een kopie van het rijbewijs en een bankpas.

In zijn verklaring aan de Nationale ombudsman liet X op dat punt nog weten dat hij voor het uitschrijven van een bekeuring de identiteit van een verdachte grondig moet kunnen verifiëren. Zonder document worden bekeuringen ook niet geaccepteerd door justitie. Bij geringe feiten (zoals verkeersovertredingen op grond van de Wet Mulder) wordt er vaak genoeg genomen met een andere manier van aannemelijk maken van de opgegeven identiteit. Bijvoorbeeld als de auto op dezelfde naam staat, in combinatie met een bankpas op naam. Of iets met personalia en een foto van de persoon erop, bijvoorbeeld een zorgverzekeringspas. Maar uitgangspunt blijft dat een persoon zich op grond van de wet moet kunnen legitimeren met een geldig legitimatiebewijs. Ook kan de politie het laten bij een waarschuwing in gevallen dat iemand zich niet kan identificeren, maar daar heeft X in dit geval van afgezien.

Beoordeling

Ten aanzien van de klacht over het gestelde machtsmisbruik

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat de overheid integer handelt en een bevoegdheid alleen gebruikt voor het doel waarvoor deze is gegeven.

De Nationale ombudsman stelt vast dat de lezingen van verzoeker en de betrokken motoragent over het gebeuren op straat op 8 maart 2011 lijnrecht tegenover elkaar staan. Wel staat vast dat er over en weer irritaties zijn geweest. Verzoeker erkent dat hij niet vriendelijk is geweest tegen X. Dat de situatie tussen beiden is geëscaleerd, is volgens de Nationale ombudsman mede ingegeven door de denigrerende houding van verzoeker en de weigering het gezag van X te aanvaarden. Het is te begrijpen dat dit de bereidheid tot coulance bij X niet heeft vergroot en dit kan ook tot gevolg hebben gehad dat de

boodschap van verzoeker niet helder meer bij X is overgekomen. Dit komt echter voor risico van verzoeker. De Nationale ombudsman kan niet vaststellen of verzoeker tegen X heeft verklaard dat er een kopie van zijn rijbewijs in het handschoenenkastje lag en dat hij heeft aangeboden zich hiermee, in combinatie met een bankpas, te legitimeren. X ontkent dit ten stelligste en verklaart dat als dit wel was gebeurd, hij daarmee (onverplicht) genoeg zou hebben genomen. Op grond van de wet was verzoeker verplicht zich in de gegeven situatie met een geldig legitimatiebewijs te legitimeren (zie Achtergrond). Nu X gerechtigd was verzoeker aan te houden omdat hij geen geldig identiteitsbewijs bij zich had, terwijl hij een snelheidsovertreding had begaan en het gedrag van verzoeker geen aanleiding gaf tot coulance, heeft X zich naar het oordeel van de Nationale ombudsman niet schuldig gemaakt aan machtsmisbruik, door verzoeker aan te houden. De onderzochte gedraging is behoorlijk.

De klacht is niet gegrond.

Ten aanzien van het geweldgebruik

Het vereiste van professionaliteit houdt in dat de overheid er voor zorgt dat haar medewerkers volgens hun professionele normen werken. De burger mag van hen bijzondere deskundigheid verwachten. In de wet is bepaald dat de politie alleen geweld mag gebruiken, als het doel dit rechtvaardigt en het doel niet op andere wijze kan worden bereikt. Het geweld dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn. Aan geweldgebruik gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf. Geweld is nader gedefinieerd in de ambtsinstructie voor de politie als elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis uitgeoefend op personen of zaken (zie Achtergrond).

Op grond van de verklaring van verzoeker en politieambtenaar X, stelt de Nationale ombudsman vast dat er van geweld zoals hierboven omschreven geen sprake is geweest. Zowel verzoeker als X verklaren ook dat verzoeker niet bleef staan op de plaats waar hij werd aangehouden, maar ging lopen. Verzoeker zegt dat hij is vastgepakt bij zijn borst, volgens politieambtenaar X heeft hij verzoeker bij de arm gepakt. Wat daarvan ook zij, de Nationale ombudsman heeft niet de indruk dat dit beetpakken voor een ander doel is gebruikt dan om verzoeker, die al door X was aangehouden, op de plaats te houden. De Nationale ombudsman vindt dat in de gegeven situatie niet onbegrijpelijk. Het optreden van X was niet in strijd met het vereiste van professionaliteit. De klacht is op dit punt niet gegrond.

De gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klacht over het gestelde machtsmisbruik is niet gegrond. De klacht over het geweldgebruik evenmin.

De Nationale ombudsman,

dr. A.F.M. Brenninkmeijer

Achtergrond

Ten aanzien van de klacht over het gestelde machtsmisbruik

Politiewet 1993 (geldig op 8 maart 2011)

Artikel 8a

1. Een ambtenaar van politie aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd tot het vorderen van inzage van een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht van personen, voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitoefening van de politietaak.

Wet op de identificatieplicht

Artikel 2

Een ieder die de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, is verplicht op de eerste vordering van een ambtenaar als bedoeld in artikel 8a van de Politiewet 1993, een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 ter inzage aan te bieden. Deze verplichting geldt ook indien de vordering wordt gedaan door een toezichthouder.

Aanwijzing uitbreiding identificatieplicht (2009A024)

(...)

Deze aanwijzing geeft een overzicht van de voor deze aanwijzing belangrijkste onderdelen uit de Wet op de uitgebreide identificatieplicht (Wuid). De kernbepalingen uit de Wuid worden besproken en de aanwijzing besteedt aandacht aan de vorderingsbevoegdheid van de politie. Op basis van praktijkervaringen en mede naar aanleiding van jurisprudentie zijn de beleidsregels in deze aanwijzing scherper geformuleerd dan in haar voorganger. De aanwijzing gaat verder in op zowel situaties waarin identiteitscontrole aangewezen kan zijn, als situaties waarin dat nu juist niet het geval is.

(...)

2.1. Situaties waarin uitoefening van de controlebevoegdheid aangewezen kan zijn

Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet op de uitgebreide identificatieplicht is benadrukt dat de bevoegdheid van de ambtenaar van politie, zoals verwoord in het nieuwe artikel 8a van de Politiewet 1993 of artikel 5:16a Awb, alleen mag worden toegepast in het

kader van een redelijke taakuitoefening. [4]

De volgende, geenszins uitputtend bedoelde, opsomming noemt een aantal situaties waarin identiteitscontrole aangewezen kan zijn.

- een auto rijdt 's nachts rond op een industrieterrein;
- er vindt op straat of in een café een schietpartij plaats en het is relevant voor het onderzoek om de identiteit van (mogelijke) getuigen vast te stellen;
- in een groepje bekende dealers duikt een onbekende op;
- hangjongeren veroorzaken overlast in de openbare ruimte;
- er woedt een brand en de (mogelijke) brandstichter zou zich kunnen bevinden tussen de toegestroomde belangstellenden;
- bij evenementen zoals voetbalwedstrijden en demonstraties in geval van rellen of (dreigende) escalatie;
- bij onrust of dreigend geweld in uitgaansgebieden en/of openbare manifestaties waarbij gevaar van ordeverstoring aanwezig is;
- **verkeersovertredingen**
- bij een kraakactie;
- iemand wil aangifte doen van een strafbaar feit;
- bij het opnemen van een getuigenverklaring in een strafzaak;
- een vergunninghouder wordt gecontroleerd en deze komt de vergunningsvoorwaarden niet na.

(...)

Ten aanzien van het geweldgebruik

Politiewet 1993 (geldig op 8 maart 2011)

Artikel 8

1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het

gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

5. De uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste tot en met vierde lid, dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn.

(...)

Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en andere opsporingsambtenaren

Artikel 1

(...)

3. In dit besluit wordt verstaan onder:

b. geweld: elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis uitgeoefend op personen of zaken;

(...)